



12507

43

C. D.

DISPUTATIO

ULTIMA,
AD TITULUM

DE

VERBORUM

ET RERUM SIGNI-
FICATIONE,

QUAM

DEO JUVANTE

CONSENSU

AMPLISSIMÆ FACULTATIS

JURIDICÆ,

In inclyta Boruss. Academ.

DISQUISITIONI SUBMITTUNT

PRÆSES

THEODORUS WOLDERUS, U. J. D.

PROFESSOR PUBL. PRIMARIUS ET SAMBIEN-

SIS CONSISTORII ASSESSOR.

ET

RESPONDENS

JOHANNES BORNSIUS,

COLBIZIO-MAGDEBURGICUS.

die Julii Anni 1666.

H. Lq. C.

REGIOMONTI,

Typis FRIDERICI REUSNERI, Elect. Brand. & Acad. Typogr.



VIRIS

Amplissimis, Consultissimis pariter ac Prudentissimis

DOMINO GEORGIO DÖPNERO,

Sereniss. Elector. Brandenb. Substituto Fisci, Judiciiq; quod in
Borussia est Aulici, Advocato ordinario.

DOMINO CHRISTOPHORO MEJERO,

Sereniss. Elector. Brandenb. ejusdem Judicii Aulici
Advocato ordinario.

DOMINO JOHANNI BREDELO,

Inclutæ Civitatis Regiomont. Palæopolitanæ Secretario optimè
merito & Advocato Judicii Aulici Dignissimo.

DOMINO FRIDERICO RAKAU,

Scabinatus Regiomont. Cniphofiani Adtesori
solertissimo,

Ut &

Spectatissimis integerrimis Literarumq; Promotoribus promptissimis

DOMINO GEORGIO TETZELIO,

Civi ac Mercatori apud Palæopolitanos primario.

DOMINO CHRISTOPHORO MARAUN,

Civi apud Löbenicensis eximio.

Dominis Patronis Fautoribus, Benefactoribus

& studiorum suorum Promotoribus hanc disputationem Aca-
demicam in ulteriorem benevolentiam, eâ, quâ debet, reveren-
tiâ & cultu.

D. D. D.

Officioseq; offerre

Johann. Bornsius,

Respond.

LEX CCVI.

Vinaria vasa, proprie vasa torcularia esse placet, dolia autem, & serias, tam diu in ea causa esse, quam diu vinum haberent cum sine vino esse ceperint, desinere in eo numero esse, quoniam ad alium usum transferri possunt, veluti si frumentum in his addatur, Eandem causam amphorarum esse, ut cum vinum habeant, tunc in vasis vinariis, cum inanes sunt, tunc extra numerum vinariorum sint, quia aliud in his claudi possit.

Docet hic Ictus quidnam sint vasa vinaria, & hoc nomen iis tam diu competere arbitratur, quam diu vinum in sese continent, vel si nulli usui quam recipiendo vino sint, vel utilitatem afferre possint, vel etiam destinata *Vid. Cujac. b. l. 5. lib. 7. observ. 26.* *Expositio.*

*Qua vinum retinent, dices vinaria vasa,
Talia sunt etiam his usibus que quis habet.*

Versus.

LEX CCVII.

Mercis appellatione homines non contineri Mela ait, & ob eam rem mangones, non mercatores sed venalitiarios appellari & recte.

Mercis appellatione homines non contineri) A mercibus, emendis & vendendis quaestus causa dicuntur Mercatores, sed hi qui homines vendunt, quoniam ii mercis nomine venire non possunt, Mercatores dici non merentur, sunt igitur mangones, quos inde dictos putat Alciat: quod homines agant in manum seu potestatem, vel venalitarii, qui quaestus causa venalitiarum rerum negotiationem exercent & dicuntur Propolæ Annonarii &c. *Expositio.*

Mercatores cogi possunt, ut annonam à se emptam vendant Reipubl. Princeps precium annonæ etiam ipsis Mercatoribus tempore necessitatis recte constituit. *Pro' Expo.*

*Mangonem dices homines qui vendit, at. is est.
Mercator, merces qui capit esse suas.*

Versus.

LEX CCVIII.

Adl. 208. vid. l. 24. § l. 49. b. d.

X 2

CCIX.

Lex CCIX.

Coram Titio aliquid facere jussus, non videtur presente eod fecisse, nisi is intelligat. Itaq; si furiosus aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram eo fecisse; scire autem, non etiam velle is debet; nam & invito eod recte fit quod jussum est.

Expositio. Hic declaratur vis particulæ coram, & dicit J Cius coram aliquo facere, esse coram presente & intelligente quicquam perficere; unde est, quod coram infante, furioso, aut dormiente, nihil rite peragere possim, idq; quia non intelligit quid agatur.

Leges. *Vide l. diem proferre §. 8. de recept. l. 25. §. 20. de acq. hered. l. ult. de pact. l. 2. §. 10. ne quid in loc. sacro.*

Ratio. Verba enim, sunt cum effectu accipienda, ita ut vim suam exprimeant.

Restrictio. Natura tamen vocis, presentiam solam desiderat si igitur testis, aliquid dicat coram me factum, etiam si ego non intellexerim, tamen in eo non mentitur *Bart. l. 1. in fin. de Auctor. Tut.*

*Coram te factum si presens esse juberis
Ac intellectus cognitione frui.*

Ad l. 210. & 211. vid. l. 166. l. 198.

Prævaricatores eos appellamus, qui causam adversariis suis donant, & ex parte actoris in partem rei concedunt à variando enim prævaricatores dicti.

Expositio. Prævaricatores, dictos putat Ulpianus à variando, Variantur illi qui in transversum eunt, & describit Alciatus Varices, quod sint noxiæ venulæ in cruribus quæ propter atram bilem turgescunt & ferro adustioneq; curantur.

Expositio. *qui causam adversariis suis donant* qui colludit cum Reo, & translaticiè munere accusandi fungitur, eod quod probationes proprias dissimulet, falsas rei accusationes admittat; ut habetur l. 1. de prævar.

Leges. *Advocatus qui visis alicujus juribus, parti adversæ accessit cum priora recunsiasset prævaricator non est;*

Ratio.

CCXIII.

Cedere diem significat incipere debere pecuniam; Venire diem significat

significat eum venisse, quod pecunia peti possit. Ubi, pure quis stipulatus fuerit, & cessit, & venit dies, Ubi in diem, cessit dies, sed nondum venit. Ubi sub conditione neq; cessit neq; venit dies, pendente adhuc conditione.

Hic explanatur differentia Obligationum, quæ pure, quæ in diem, quæ sub Conditione factæ sunt. In puris dies cessit & venit, h. e. & debere incipio & solvere debere; statim enim conveniri possum, ut id præstem ad quod obligatus sum. In obligationibus conceptis in diem, ibi quidem cessit dies, hoc est, statim obligari incipio nondum tamen venit, nondum est efficax, ita ut ex ea mihi competat actio. In conditionalibus, nec cessit dies nec venit, i. e. nec debere incipio, nec solvere debere, quia supplementum Conditionis illius expectandum est, quâ impletâ demum, & Obligatio & Actio nascitur.

Expositio.

In Conditionalibus stipulationibus nec cessit dies nec venit

*Tunc cessisse diem dices, cum debitor esse
Incipit, ast venit, postere quando potes.*

Nocturno
Versus.

§. I.

Æs alienum est quod nos aliis debemus, æs suum est, quod alii nobis debent.

Facilis est sensus huius paragraphi qui explanat, quodnam sit æs alienum quod nostrum. Alienum dicit esse, quod nos aliis debemus, nostrum, quod alii nobis

Expositio.

Vid. l. 29. qui actionem de Reg. Jur. l. 91. h. l. 159. eod.

Qui enim habet actionem ad rem recuperandam, rem ipsam habere videtur, alter ergo cui ego aliquid debeo habet actionem adversus me, ego adversus illum, qui mihi debet, ergo ille rem suam apud me ego apud ipsum habere dicimur.

Leges.

Non verò æris vocabulum pecuniæ saltem numeratæ competit, verum etiam aliquando omnibus facultatibus ut: cum dicimus: quicquid in ære nostro est Id suum esto, ibi omnes omnino facultates intelligimus; *vid. Alciat. h. l.*

Extensio.

Æs alienum alteri legari potest

*Æra aliena vocant, qua nos debere fatemur
Quæ debent alii dicere nostra quæ.*

Nocturno
Versus.

§. 2.

§. 2.

Vid. l. Contractus in tractatu nostro de Reg. Jur.

LEX CCXIV.

Vid. l. 18. l. 194. b. l.

LEX CCXV.

Potestatis verbo plura significantur, in persona Magistratum, imperium, in persona liberorum, patria potestas, in persona servi, dominium, At cum agimus de Noxæ datione cum eo qui servum non defendit, præsentis corporis copiam, facultatem significamus. In Lege Attinia in potestatem Domini, rem furtivam venisse videri etsi ejus vindicandæ potestatem habuerit Sabinus & Cassius ajunt.

Expositio.

Hoc locò variz significationes potestatis proponuntur, & diversæ quidem, pro substratæ materiæ diversitate sunt. sic si potestatem dicis habere Magistratum intelligis Merum Imperium seu potestatem animadvertendi in facinorosos, intelligis etiam Mixtum quod officio judicis expeditur *l. 3. de Jurisd.*

Si dicis patrem habere potestatem, intelligis eam quæ patria dicitur quæ, qualis sit tum in Tit. C. quam *Instit. de patria potest.* differitur,

Si dominum, illud jus intelligis quod Dominus habet in servos.

Significat etiam alicujus rei facultatem, ut aliquis potestatem inspiciendi tangendiq; faciat.

Ultimò deniq; denotat facultatem recuperandæ possessionis omissam & condonatam.

Extensio.

Potestas etiam aliquando sumitur pro potentia, ut idem denotet potestate me habere, quam potentia, cui opponitur Actus.

Alias Tutor quoq; in pupillum; Episcopus in Ecclesiæ fundos potestatem habet *l. cum qui de jurisd. om. jud. Inst. de tut. in princ. c. 8. de Reb. Eccles.*

Potestas patria Juris gentium est.

Et patri ac Domino superest sua cuiq; potestas,

Hanc etiam Index Lege jubente tenet.

LEX CCXVI.

Verum est, cum qui carcere clauditur, non videri, neq; vinculum

*Potestas
Versus*

Etum neq; in vinculis esse, nisi corpori eius vincula sint adhibita.

Quidam Reorum in carcere detinentur non vincti, quidam vero vincti *Expositio.*
illi qui in carcere sunt, seu qui in custodia sunt, neq; in vinculis sunt, neq;
vincti aut alii variis modis vinciebantur. Instrumenta recenset Alciat, Com-
pedes, pedicas, manicas, catenas, Nervos, Bojas, & alia.

Non semper pro reo haberi potest qui ruptis vinculis ex carcere aufugit *Idem.*

*Carcere qui clausus fera si modo vincula cessent
In vinculis non est, nec Tibi vinctus erit.*

Versus.

Lex CCXVII.

Inter illam conditionem; cum dari potuerit; & postquam dari
potuerit; multum interest, nam posteriorem scripturam ubero-
rem esse constat, at eum dari potuerit arctiorem, & id tantum mo-
do tempus significari, quò primùm dari possit.

Differentia Conditionis duplicis, cum dari potuerit, & postquam dari *Expositio.*
potuerit, hic explicatur, prior dicitur strictior, posterior amplior; prima
statim adimpletur, cum quis aliquid prosequi potest, posterior successivè
fit. Oldradus equidem putavit potentiam per primam conditionem intel-
ligi, adeoq; statim inpletò septenniò eam quoq; completam censerit, idemq;
confirmat *Bart. l. 1. de injust. rupt. irrit.* Ast quoniam hoc absurdum sequeretur,
ut etiam permanente tuto, illo, cui sub hoc conditione legatum datum,
modo septennium impleverit, tamen sit ad Legatum admittendus, meritò
hæc opinio rejicitur.

Differentia inter eum & postquam quam adfert *Bart. l. si cui legatur §. 1. No. 12.*
de V. O. rectè ab Alc. exploditur.

*Cum dari poteris si que Tibi danda requiris
Est minus, at postquam, plura tenere solet.*

Versus.

§. I.

Idem ita datâ Conditione, illud facito in diebus, si nihil præte-
reâ fuisset adjectum, in biduo conditionem impleri oportet.

Hic dicitur quantum temporis spacium denotent verba in diebus face- *Expositio.*
re, & respondetur si nihil aliud sit adjectum, rem illam biduo esse peragen-
dam

Vid. l. 32. de testib. l. 15. de V. Obl.

Leges.

Quo.

Ratio. Quoties enim à re nulla mora est pluralis elocutio duorum numeris contenta est. *Vid. l. 12. de testib.*

Restrictio. Aliter se res habet si per errorem numerus dierum omissus est. *l. ita stipul. de V. Oblig.*

Idem obtinet in odiosis, ubi ejusmodi oratio nullius est Effectus. *Vid. Alciat. & Bart. hoc loco.*

Ποίσις. Si quis promiserit se aliquid daturum in arbitrio judicis consistit discernere, quâ mente hujusmodi promissio facta sit aliter glos. *l. Eum qui cal. de Verb. obl.*

Versus *Si quis incertis jubeat facienda diebus
Hac binis credas perficienda tibi.*

Lex CCXVIII.

Verbum facere omnem omninò faciendi causam denotat, dandi, solvendi, numerandi, judicandi, ambulandi.

Expositio. Docet hic Vocabulum faciendi generale esse, & omnem omnino speciem facti sub se continere, unde differt à verbo dare ut genus & species.

Leges. *Vid. l. si heres de Legat. 1. l. sunt qui de Re jud. §. Cato. l. 1. de his qui de jec. efful.*

Extensio. Aliquando etiam denotat ad furtum sollicitare, procreare, pari, deligere suspicionis causas &c. *de quib. latè Alciat.*

Ποίσις. Qui curaturum se promisit ut Titius faciat non præcisè tenetur.

Versus.

*Qui se facturos dicunt, ea singula præstant,
Quæ facti speciem jure jubente tenent.*

Ad l. 219. vid. 34. de Reg. Jur.

Ad l. 120. vid. l. § 1. l. 56.

§. 1.

Expositio. Sed & Papirius fronto &c.

Si quis leget prædium cum villico & contubernali, hoc est uxore, servi enim non nuptias sed contubernia contrahunt ejusq; filiis, non videtur solummodo intelligere filios, sed etiam nepotes, & omnes procreatos ex illa contubernali

Leges. *Vid. l. pen. C. Commun. utirusq; jud.*

Ratio.

Quanquam enim, propriè filiorum appellatione nepotes & reliqui descendentes non veniant, quoniam tamen hic, dura aliqua separatio institueretur, si credamus Testatorem voluisse à patribus suis separari filios, *l. Uxorem & Concubin de Leg. 3.* Ideoq; eos inclusisse putamus. *Vid. Goed.*

§. 2.

*Qui natis genitor sua villica prœdia legat,
Huic etiam dictus creditur esse nepos.*

Versus.

§. 2.

Præter hæc omnia &c.

Rationem aliquam dat, cur nomine filiorum, contra receptam ejus acceptionem, veniant nepotes, desumptam à naturali procreatione liberorum, ut sine matrimonii, qui in eo non saltem consistit, ut filios, hoc est primi gradus liberos procreemus; sed ut & illi deinceps nomen nostrum perenne reddant, illos autem ideo vocamus filios, quia dulcius nomen inveniri nequit.

Expositio.

*Nulla potest nati vox dulcior esse parentis
Quo magis hoc crescit, crescet & ipse favor.*

Versus.

Lex CCXXI.

Paulus respondet falsum Tutorem &c.

Solet prætor id per in integrum restitutionem corrigere, quod falso Tutore auctore factum esset, oportet igitur ut sciamus quisnam sit falsus Tutor; & dicitur hic falsum Tutorem eum appellari qui Tutor non est, sive, quia non datus est, sive, quia in utiliter datus est, hoc est ei qui jam Tutorem habet *Vid. § inter dum Inst. de Curat.*

Expositio.

Declarat hoc ipsum exemplis Testamenti & Modii. Testamentum enim falsum est, quod non est, quod nullum effectum habet, quod in substantiabilibus deficit, & cum de substantia modii sit æquitas, modius iniquus non erit Modius.

Exemplum.

Vid. l. quotiens qui satis d. cog. l. non dubium C. de Leg.

Leges.

Paria enim sunt non fieri & legitimè non fieri. Et actus nulliter gestus nullum effectum parit.

Ratio.

Excusatio non est modus tollendi Tutelam.

Πορ'σφ.

Tutores falsos, hos omnes jure vocabis,

Versus

Quæis illud nomen Civica jura negant.

Adl. 222. vid. l. 45. 6. h. t.

Lex CCXXIII.

Vinculorum appellatione &c.

Y

Hic

Exposit. Hic docet Vinculorum nomen latius esse custodiâ, & inde quod in vinculis esse generaliter dicatur, quicumq; vinctus est, sive publicè à Magistratu, sive privatim à Domino, Custodiæ verò vox pertinet ad jus publicum, ita ut nemo in custodia esse dici possit, nisi qui Magistratus nomine carceri publico mancipatus.

Πορ'σμ. Carcer hodie in criminibus capitalibus, non pœna, sed custodia est.

Versus. Vincula qui dicit privata aut publica dicit
Custodes solos publica jura dabunt.

Lex CCXXV.

Fugitivus est non is, &c.

Expositio. Hoc loco dicitur Ictus solam intentionem seu conatum fugiendi non sufficere, ut quis fugitivus dicatur, etiam si fugam se facturum jactaverit; cum verba jactatoria non obligent & nullius Effectus sint. *l. fin. de herd. inst.* Potest equidem aliquo modo, κατ'επιτηδεύοντες, fugitivus, adulter &c. dici, qui si occasio offeratur, ejusmodi crimina commissurus sit; propriè tamen, scilicet: ut puniatur quis, duo concurrere requirimus, αφορμή & factum ipsum.

Πορ'σμ. Si quis homine occisô, se illum occidisse gloriatus fuerit, si non alia adsint indicia, torquendus non est *Vid. l. Capite de adult.*

Versus. Conatus servum fugitivum non facit ullum,
Accedat factum, si fuga, talis erit.

Lex CCXXVI.

Magna negligentia &c.

Ad l. 228. Vid. l. 53. h. t.

Lex CCXXVIII.

Municipes intelligendi sunt qui in eodem municipio nati.

Expositio. Municipes dicuntur quod idem munus capiant, seu sint ejusdem muneris participes. *l. 1. §. 1. ad municipa*, quod præstant non solum illi qui in Civitatem recepti, sed & qui nati.

Versus. Municipem dices eadem qui munera capiat,
Civis & ejusdem qui valet esse loci.

Lex CCXXIX.

Transacta finitave &c.

Trans-

Transactio, alia fit de lite quam veremur nobis intentandam, alia est *Expositio*.
de eâ quæ nobis jam intentata.

Videl l. 1. de Transaction. cum aliis

Leges.

Inde etiam merito illa dicimus transacta, ob quæ, nisi transegissemus in *Ratio*.
jus vocari poteramus quæq; nobis auferri poterant.

Lex CCXXX.

Ut sunt iudicio &c.

Finiuntur lites transactione, finiuntur in iudicio re iudicata, finiuntur *Expositio*.
præscriptione, quam per longi temporis silentium indicat, ut si quis injuri-
am sibi illatam per annum reticeat, vel intra quinquennium adulterii
reum non accuset, lis censetur finita, etiam si nunquam intentata fuerit
ob longum silentium.

De crimine publico transigere licet.

Proxiore.

Quam iudex finit, transactio dicitur illa

Versus.

Quam quodq; privatus, temporis aut spatium.

Lex CCXXXI.

Quod dicimus eum, qui nasci speratur &c.

Eum qui nasci speratur) qui adhuc in utero est, ita tamen ut certa spes sit, *Expositio*.
eum nasciturum, quam spem à conceptione ad decimum mensem extendit
Alciat. h. t.

Pro superstite esse) habemus pro jam nato tunc, cum de jure, commodo
& utilitate ejus agitur.

Aliis autem non prodest) scilicet ut per ipsum acquirant, vel commodum
qualecunq; sibi parent.

Vid. l. 69. §. 1. de Regul. Jur. l. 18. de Condiç. Indeb. l. ult. C. de his qui in num. Leges.
liber L. qui filiabus de Legat. 1.

Ratio Legis est, quod cum demum is, qui in utero est, pro jam nato ha- *Ratio*.
beatur, quoties de propria ejus utilitate quæritur, an ipse sibi aliquid com-
modi, quò editus frui possit, parare queat

Non igitur pertinet ad alias personas, ne quidem ad eas, quæ in vivis pro *Restrictio*.
una judicantur, unde nec patri ad justrium liberorum consequendum pro-
dest tertius, qui adhuc utero clausus

Falsum est Effatum: Lac habet ergo peperit.

Proxiore.

Tunc natum dicit, mater quem gestat in alvo.

Versus.

Cum vitam clauso comoda ferre vides.

Lex CCXXXII.

Y 2

LEX CCXXXII.

Hæc enunciatio, quæ fuit pluris Aureorum XXX, simul & quantitatis & æstimationis enunciativa est.

Lectio.

Alii pro fuit legunt sunt, sensus ferè idem est

Expositio.

Quæ fuit pluris) hæc verba indicant æstimationem, quæ excedit quantitatem, adeoq; indicat, rem excedere precium 30. aureorum.

Aureorum triginta) In his verbis continetur quantitas, quam excedit valor rei æstimatæ, minoris siquidem non æstimatur, sed pluris.

Ratio.

Ratio est in promptu & ex ipsis verbis colligitur, qui enim pluris aureorum triginta dicit, certè non triginta tantum istos ponit, sed etiam ulterius mentem suam extendit ratione æstimationis.

No' exp.

Insinuatio donationis excedentis 500. solidos, non semper necessaria est.

Versus.

Sit tibi res quanti, precium mihi denotat aptum,

Addis si pluris, respicis æstimium.

CC XXXIII.

Si calvitur & moretur & frustretur, inde Calumniatores dicti sunt, quia per fraudem & frustrationem alios vexarent litibus, inde & Cavillatio dicta.

Lectio.

Pro Calvitur legit Alciatus calumnietur, retineri potest vulgata. Recte enim ipse Alciat. monet Cavillari & calumniari à calvire seu calvitio, quod apprehensuros frustratur, dici.

Expositio.

Si Calvitur) Verba hæc legis sunt, & significant morari, vel frustrari per fraudem litibus.

Inde Cavillatio) à frustratione & mora ista frustranea dicta.

Leges.

Vid. l. qui crimen C. de accus. arg. l. 1. C. ut intr. cert. temp.

Plura ad hanc legem diximus alibi

Versus.

Huic frontem signat famosa calumnia testam

Frustrandolites, qui trahit, atq; mora.

§. I.

Post Calendas Januarias die tertio pro salute principis vota suscipiuntur.

Post Calendas Tertio die) Kalendis Januarii ipsi Principes cum populo
Votum

votum & ipsius populi gratia faciebant. Tertio, qui sequebatur die, populus pro principe vota suscipiebat.

*Prima Kalendarum Regi, sed tertia plebi
Competit, bis etenim vota ferenda Diis.*

Versus.

§. 2.

Per se satis clarus est, teli siquidem significationem explicat Jctus. Quanquam enim vulgo telum id appelletur, quod ab arcu mittitur h. l. tamen omne armorum genus denotat, quo quis hominis vitæ nocere potest.

Lex CCXXXIV.

Explicata est in l. 118. supr. h. t.

§. 1.

Locuples est, qui satis idoneè habet, pro magnitudine Rei, quam Actor restituendam petit.

Locuples) Locupletes, inquit Alciatus, antiqui Locorum i. e. agrorum ple- *Expositio.*
nos appellabant.

Qui satis idoneè habet) qui pro magnitudine Rei, quam Actor petit, satis habet, ad satisfaciendum ei, cui debet, ita tamen ne & ipse egeat, sed ad vitium pro conditione, necessaria retineat.

Vid. l. 2 ff. qui satis d. cogant. Et in ea exemplum.

Quando enim reus jubetur locupletem fidejussorem dare, sumendum *Leges.*
ex materia substrata h. e. ex magnitudine debiti quis locuples sit. *Ratio.*

Videmus igitur Locupletem reverà in jure describi non posse, sed pau- *Restrictio.*
per etiam respectu divitis si id natura rei, cui adhibetur, suadeat erit lo-

cuples, & vice versa.
Etiam hodiè fide jussor aliquando ante excussum debitorem principa- *Prose.*
lem convenitur,

Ille fidei jussor locuples est, credita adactus

Qui principali solvere ritè potest.

Versus

Lex CCXXXV.

Ad §. 2. vid. l. 43. supr. h. t.

Ferri propriè dicimus, quæ quis suo corpore bajulat, portari ea, quæ quis jumento secum ducit, agi ea, quæ animalia sunt.

Expositio.

Tria verba hoc loco explicat, Jctus, ferre dicit aliquem, eum proprio corpore quid bajulat unde bajuli dicti sunt. Portare cum ope jumentum secum quid ducit, Agi autem dicuntur animalia.

Ratio.

Ratio hic nulla expressè dari potest, nisi quod hæc sese ita habeant, si subtiliter loqui velimus & observare, quomodo hanc vel illam vocem acceperint Jcti, quod omninò ignorandum non est *l. 19. b. t.*

Restrictio.

Apud Classicos tamen autores hæc voces confunduntur, imò & in usu juris, unde rectè portare dicimus etiam eum, qui humeris suis apportat aliquid, & jumentum ferre non malè dicitur.

Versus.

*Bajulat ille miser, pondus, qui corpore suffert,
Jumenta portant, atq; agimus pecudes.*

§. I.

Planus est, & videri possunt ex parte ea quæ dicta *ad l. 62. h. t.*

Lex CCXXXIV.

Qui venenum dicit, adjicere debet, utrum bonum esset, an malum, nam & medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur quod adhibitum, ejus naturam cui adhibitum est, mutat, cum id, quod nos venenum appellamus Græci *Φάρμακον* dicunt, apud illos quoq; tam medicamenta, quam quæ nocent, hoc nomine veniunt, unde adjectione alterius nominis distinctio fit, admonet & nos summus apud eos Poetarum, nam sic ait:

Φάρμακα πολλά μὲν ἔσθ' ἀμειγμένα, πολλά δὲ λύγρα.

Mixta venena quidem bona sunt, sed plurima prava.

Expositio.

Venenum est vocabulum quod Græci dicunt *μέσον*, eò quod ad bona & mala referri possit, ideoq; Epitheti cujusdam adjectione, quod voce nominis hic indigitat Jctus, explicatur, quid qualeq; sit.

Ratio.

Rationem ipse Jctus habet, quia inquit contineri hoc nomine, quod adhibitum naturam ejus, cui adhibitum mutat. Dicitur autem Venenum à Venis, quod citò per venas currat, & contenta in his mala vel ejiciat, si bonum, vel inducat, si malum.

Restrictio.

Hodie tamen quod notat Alciatus, & ex eo alij, communi loquendi usu sumitur pro veneno malo.

Non

Non tantum qui venena propinat, vendit, &c. Sed etiam, qui tractat, *Ποσειδ.*
puniendus est.

*Prava venena dabit eremanda venefica, at agris,
Qua bona sunt Medicus, pharmaca ut apta feret.*

Versus.

§. 1.

Glandis appellatione omnis fructus continetur ut Javolenus
ait, exemplo Græci sermonis, apud quos omnes arborum
species *ἀνεγδῦα* appellantur.

Expositio.

Explicatur h.l. quid veniat nomine Glandis in Edicto Pratoris de
glande legenda, respondet Javolenus omnem fructum arborum contineri.
Vid. l. 1. de gland. legend. l. fin. ad Leg. Aq. l. 9. ad Exhib.

Leges.

Rationem addit, quod in Græcoetiam *ἀνεγδῦα* omnes arborum fru-
ctus denotent, alia delumi potest à frugalitate veterum & glandis usu. Ve-
teres enim, antequam Ceres glandem mutaret arista, glande sola vescebantur,
quæ instar omnium fructuum ipsis erat.

Ratio.

Propriè tamen glans solos quercus fructus denotat, & *ἀνεγδῦα* anno-
tante Alciato, qui tamen dissentit. Græcis dicuntur illi saltem fructus, qui
lignosi exterius sunt, ut nuces, Castaneæ, pistacia malum Punicum, exterius
autem putamina non habentes, ut poma &c. *ὄπωγα* vocantur.

Restrictio.

Neq; solum arborum fructus omnes generali glandis voce veniunt, ve-
rum etiam agrorum *l. fin. C. ad Leg. Aq.* seu frumenta. Una siquidem, ea-
demq; ratio in pastu, quoad alios fructus obtinet in iis.

Extensio.

*Omnia glans signat, quacumq; vel arbor habebit
Fertilis, aut gremio terra fruenda dabit.*

Versus.

Lex CCXXXVII.

Duobus negativis verbis quasi permittit Lex, magis quam pro-
hibuit, idq; etiam Servius animadvertit.

Lex facilis est, in culcat enim nobis Grammaticorum vulgatam Regu-
sam, quod duæ negativæ apud Latinos affirmativum sermonem reddant.

Expositio.

Vid. L. 226. b. t. l. 1. §. si quis ita de V. O.

Leges.

Quoties enim in una oratione bis repetitur particula negans, non potest
non Committi negativa cum negatione priori.

Ratio.

Aliter se res habet, si in diversa orationis parte negativa reperiat, ut si
dicam, non obligari quenpiam, nec fidejussorem, duplex siquidem hic est
oratio,

Restrictio.

oratio, prior generalis, altera specialis. Aliter etiam in Græco idiomate ubi
fortius negant duæ negativæ.

Versus.

*Si bis, NON, dicas, fuerit Contextus & idem
Fortius affirmas, quæ modo cunq; refers.*

*Ad leg. 238. vid. §. Lex Inst. de Jure Nat. Gent. Civ.
ad §. 1. l. 39. §. detestari supr. h. t.*

§. 2.

Pignus appellatum est à pugno, &c.

Expositio.

Cum propriè pignus, ut res mobilis, manu tradatur Creditori, videtur
per allusionem quandam à pugno dictum, quemadmodum enim pugnum
contractam manum dicimus, ita Creditor pignus arctissimè tenere solet,
donec solvatur debitum principale.

Πόρισμα.

Nulla de alienando pignore pactione apposita, pignus ante biennium
recte distrahitur.

Versus.

*A pugno pignus dictum est, nam mobile pignus,
Quodq; movere nequis, sit hypotheca Tibi.*

Ad §. 3. vid. leg. 200. h. t.

*Ad leg. 239. vid. quæ dicta tit. Instit. quibus modis patr.
potest. Solvitur*

itemq; ad §. 1. §. Servi autem Instit. de Jur. Pers.

Ad §. 2. vid. l. Manus supr. h. l.

Incola est &c.

§. 4.

Advena est, quem Græci ἀποικον appellant.

Expositio.

Ἀποικὸν est, qui sine domo est colonus, vel inquilinus oppidi, vel adven-
titius agri, qui domicilium sibi aut sedem non constituit, quasi domo pro-
fugus, quemadmodum supra Πάροικον seu inquilinus appellabatur, qui
propriam lares habet.

Πόρισμα.

Qui uxorem in alienis ædibus occidit maritus, non facit id impune.

Versus.

Qui proprios habet haut lares, is ἀποικὸν habetur

Qui tenet hos Dominus, jure Πάροικον erit.

§. 5.

§. 5.

Decuriones &c.

Hoc loco describitur derivatio Vocis Decurionum. Emanavit inquit *Expositio.*
Alciat. nominis origo à Colonia Populi Romani, in quibus, qui eas dedu-
cebant Trium Viri, decimum quenq; Concilii causa ascribebant, ex his
Magistratus municipales eligebantur.

*A numero primum decimo Decurio dicitur
Consiliis populi hos, adhibere suis.*

Ad §. 6. vid. l. 2. supr. h. t.

Versus.

§. 7.

Oppidum ab ope dicitur, quod ejus rei causa mania sint con-
stituta.

Oppidi varii varias habent significationes, nonnulli ab opus, nonnulli *Expositio.*
ab oppositione murorum, noster textus ab ope derivat.

Vid. l. 4. §. pen. ff. de damn. infect.

Quoniam opis causa oppida muniuntur, ut opponantur hostibus, igitur *Leges.*
rectè à fine desumitur hæc denominatio. *Ratio.*

*Oppida nomen habent, ab opis deducta favore
Hanc etenim pressis mania facta ferunt.*

Versus.

§. 8.

Territorium est &c.

Hac lege definit Jctus Territorium à terrendo dictum, eò quod Magi-
stratus jus habeat terrendi Universitatis subditos. Est autem territorium
Universitas agrorum seu fundorum intra fines cujusq; civitatis.

§. 9.

Verbum suum ambiguum est &c.

Docet hoc loco, voculas istas, Meum, tuum, suum, dici etiam de re, quam *Expositio.*
quis cum aliquo communem habet

Vid. l. illud de Rit. Nupt. l. Communis de injus vocand. l. servi §. 1. d. leg. 1. *Leges.*

Propriè autem non nisi in individuis hoc procedit, aliàs qui domum su- *Restrictio.*
am dicit, de tota non parte intelligit.

*Esse meum dico cujus pars unica nostra est,
Quod totum teneo, quis neget esse meum?*

Versus.

Z

Lex

Lex CCXL.

Expositio. Cum quærebatur, an verbum *soluto matrimonio dotem reddi &c.* Hoc loco explicat Jctus, quomodo phrasis *soluto matrimonio dotem reddi*, sit intelligenda, cumq; nonnulli arbitrarentur, mortem saltem attendi hoc casu, voluit Jctus qualitercunq; *soluto matrimonio* sive per mortem, sive per divortium dotem repeti posse à muliere.

Leges. Vid. l. 22. *solut. matr.* Nov. 22. c. 20.

Versus. *Conjugio dixi dotem me forte soluto
Reddere velle, dabis, quomodocunq; ruat.*

LEX CCXLI.

Expositio. *In rutis cæsis ea sunt &c.* *In rutis cæsis*) In erutis ex terra, ut sunt arenæ lapides, creta, & cæsis à terra, ut arbores, arundines, carbones.

Quæq; opere structili) quæ opere structuli aut rectorio parietibus affixa non sunt. Ruta itaq; cæsa fundo vendito non pertinent ad emptorem, et si non expressè excipiantur, juncta, verò & fixa, was Erd- und Nagelfest ist, pertinent ad eum, nisi expressè quid excipiatur.

Leges. Vid. l. 17. §. *structa & cæsa de Act. Empt. l. granaria* 18. §. *ult. de Act. Empt. l. 50* §. 2. *ad Exhib. l. 66. in fin. de contrab. Empt.*

*Eruta ad Emptorem non spectant, sic quoq; cæsa
Ædibus affixa, hac, vindicat ille sibi.*

LEX CCXLII.

Expositio. *Malum navis esse partem, &c.* Si alicui navis legetur, integra legata censetur. Oportet igitur ut sciamus, quæ ejus partes. Malus seu arbor omninò est pars, quia sine eo, naves non procedunt. Artemon autem seu Velum additium, quo navis dirigitur saltem, aut instrumentum ad onera importanda & exportanda pars non est, quia & sine eo naves sunt.

§. 1.

Inter projectum & immissum hoc interest &c. Quoniam servitutes immittendi & projiciendi inter se differunt oportet ut & projectum ab immisso differat. Immissum igitur, ut locum habeat, in quo quiescat, requiritur, ut trabs tignum, Projectum quiescit non alibi, sed in loco ex quo projicitur.

§. 2.

§. 2.

Plumbum, quod tegulis poneretur ædificii esse &c.

Qui ædes plumbo tectas vendidit, & plumbum vendidit, excepto eo quod hypæthro seu solario, in quo apricatur, affixum, cum ejus usus perpetuus non sit, nec ad ædes spectet.

§. 3.

Viduam non solum eam, &c.

Vidua dicitur quasi idua, i. e. divisa à marito; quoniam igitur non illa solum, cujus maritus mortuus est, sed & alia mulier libera, à marito divisa, *Expositio.* merito vidua appellabitur.

Proprie tamen ea, quæ in jure de vidua dicuntur ad talem pertinent; *Restrictio.* quæ maritum amisit.

Refertur etiam hæc vox ad eam, quæ maritum absentem aut inutilem *Extensio.* habet.

Hanc dices viduam, fuit hæc quæ junctæ marito,

Amisum lugens, est etiam vidua.

§. 4.

Straturam loci alicujus extabulis factis &c.

Quæritur utrum illa structura, quæ pavimentum & ea, quibus incedi *Expositio.* mus instruuntur, ædium sint. *R.* quod sic.

Lex CCXLIII.

Scævola respondit, semper acceptum est, &c.

Testator legavit libertis alimenta, quæritur an & iis, qui post conditum *Expositio.* testamentum manumissi legarit. *R.* quod sic.

Quia unum est testamentum, in quo præcedentes aptantur sequentibus. *Ratio.*

Nisi tamen is, à quo alimenta petuntur, contrariam voluntatem doceat. *Restrictio.*

Et testamento scriptus libertus, & extra hoc

Post testamentum, jura relicta tenet.

Versus.

Adl. 244. vid. l. 131. §. 1. h. t.

Lex CCXLIV.

Statuæ affixæ basibus &c.

Z 2.

Quæ.

Expositio. Quæritur an statux basibus affixæ sint pars ædium? R. quod non, ut nec
tabulæ religatæ, aut affixæ, nec lichni.

Ratio. Quia non pertinent ad essentiam, sed ornatus causa posita, aliter vela-
men, quo aditus ædium obtenditur, illud enim est perpetui usus.

Versus. *Quæ decorant ades, partem non posse vacari
Dicias, pars etenim perficit haut decorat.*

Adl. 246. & S. 1.

Vid. l. plus est 22. h. t.

S. D. G.

Præstantissimo Domino Respondenti,

amico ac Conterraneo suo suavissimo, de Ver-
borum significatione differenti.

A Bire BORNISI Corculum Cliûs paras,
Ast antequam lustres iter, doctâ prius
Exercitatione Linguae pulpita
VVOLDERIANO UMBONE vis conscendere,
Gaudet Themis, Tu cujus pedissequa,
Tuæq; Patriæ tuas ab Ingent
Dotes benigna pollicetur commoda
Congratulor Conciuis, ac his jambicis
Iter Tibi faustissimum & brevissimè
Promotionis optimam messem precor.

Fridericus Wilhelmus Alberti,

Gardelegiensis Marchius

LL. Stud.



Königsberg. Diss., 16.10.70

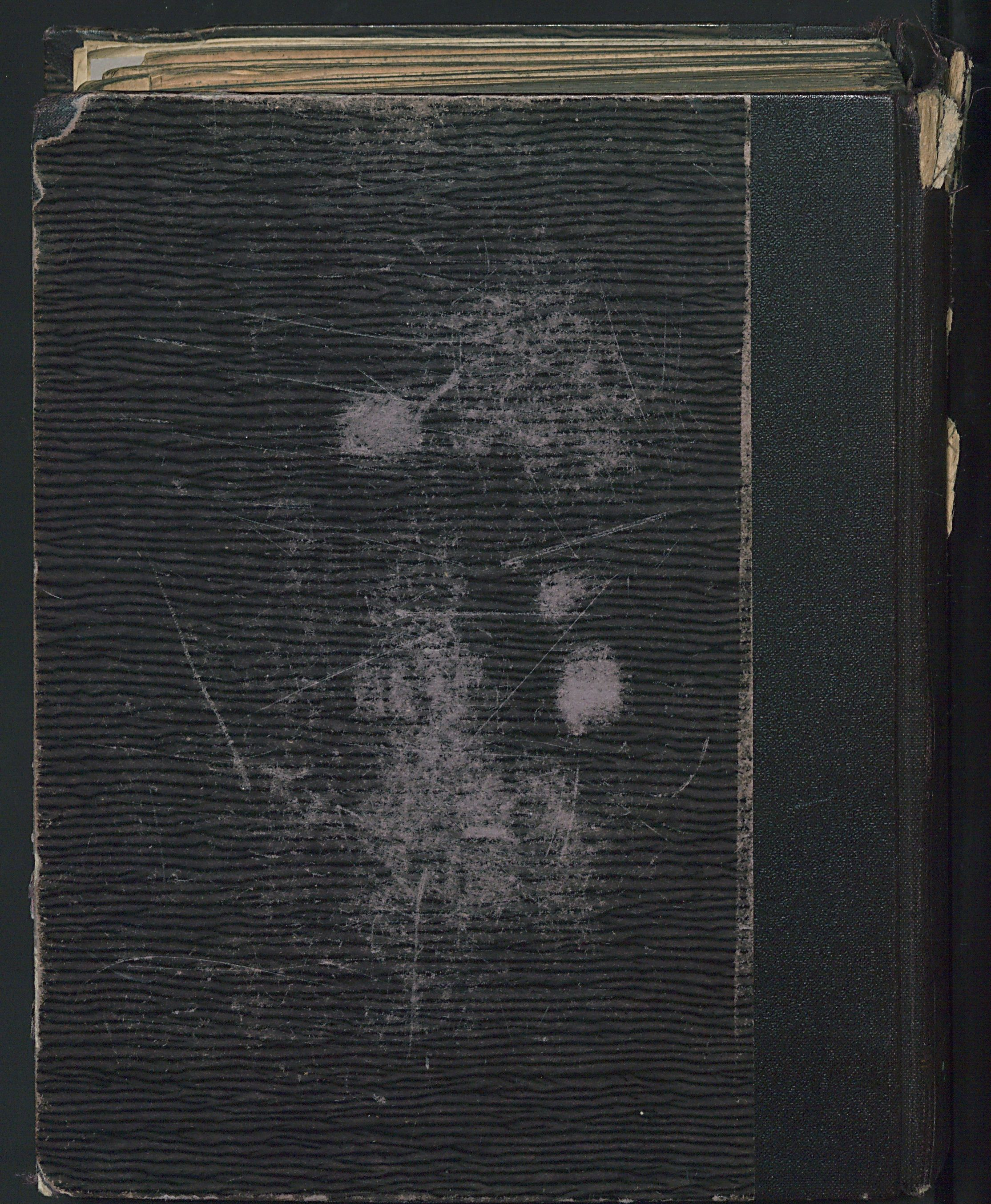
ULB Halle 3
004 398 270

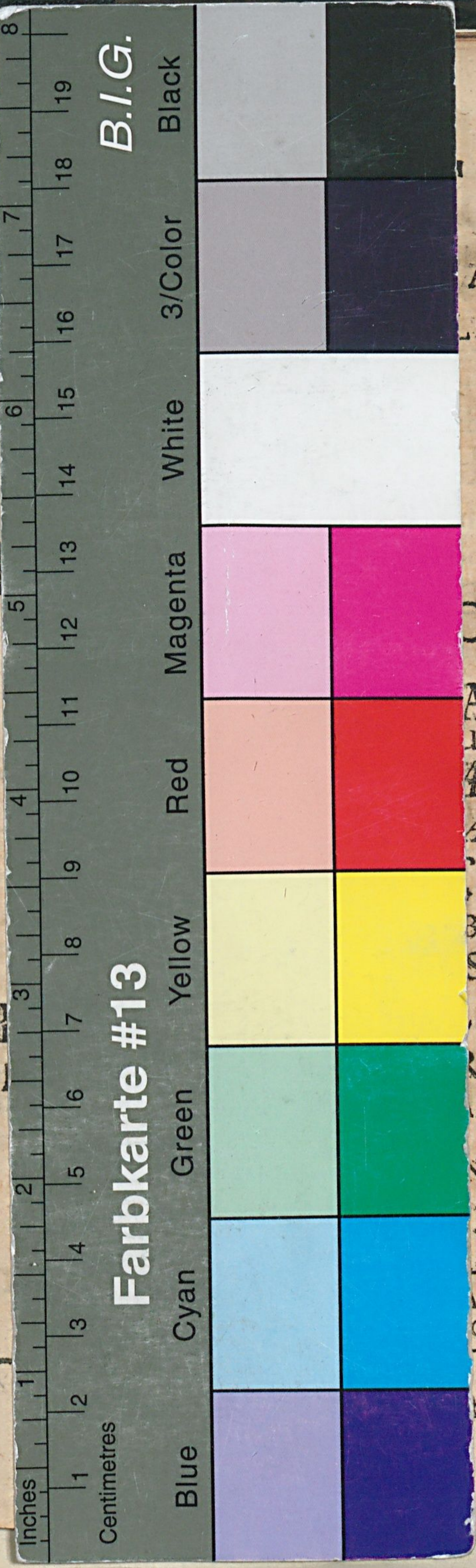


f
Sb.

VD 17







43

ATIO

A,
LUM

RUM

SIGNI-
ONE,

ANTE

ACULTATIS

Æ,
Academ.

MITTUNT

DERUS, U. J. D.

RIUS ET SAMBIEN-
ASSESSOR.

NS
RNSIUS,
RIGICUS.

Anni 1666.
C.

TI,
t. Brand. & Acad. Typogr.

